

ZAVIČAJNI MUZEJ VARAŽDINSKE TOPLICE - IZVJEŠĆE O RADU U 2012. GODINI

1.SAKUPLJANJE GRAĐE

1.2. Terensko istraživanje

- Tijekom 2012.godine Zavičajni muzej Varaždinske Toplice na temelju pismenog rješenja Konzervatorskog odjela iz Varaždina proveo je u ulicama Kralja Tomislava i Braće Radić u Varaždinskim Toplicama arheološki nadzor u periodu od mjeseca kolovoza do studenog. Arheološki nadzor proveden je zbog radova postavljanja nove plinske instalacije kao i novog uređenja ulica sa svim instalacijama vezanim uz vodovod, elektro i hpt kabel u samom centru Grada Varaždinske Toplice koji se nalazi pod konzervatorskom zaštitom. Provedenim arheološkim nadzorom na spomenutim lokacijama u Gradu otkrivena je većim dijelom fragmentarna svakodnevna rimska uporabna keramika, zatim ulomci sedre, stakla, ljudskih i životinjskih kostiju, zatim fragmenti rimske opeke „tegule“, rimske krovne opeke kao i ulomci rimske podne opeke. Otkrivena keramika nakon arheološke obrade može se s obzirom na utvrđenu kvalitetu, tehniku izrade, boju i keramičke karakteristike podijeliti na sljedeće skupine: terra sigilata, terra sigilatta chiara, žuta keramika, narančasta keramika, svjetlija i tamnija siva keramika, gruba i fina keramika, glazirana keramika, keramika crne boje, svjetlo smeđe i crno- smeđe boje. Tijekom arheološkog nadzora u ulici Braće Radić u samoj blizini poznatog antičkog nalazišta Aquae Iasae tijekom izvođenja radova na uređenju instalacija u kolnoj površini otkrivena je djelomično sačuvana rimska zidna struktura koja je većim svojim djelom ulazila ispod stambene kuće u ulici Braće Radić. Nakon arheološkog čišćenja i obrade otkrivene zidne strukture i nalaza na spomenutoj lokaciji utvrđeno je kako se najvjerojatnije radi o arhitektonskim ostacima rimske javne građevine tj. području sa sačuvanim zidovima koji su bili ukrašeni tipičnom rimskom fresko dekoracijom. Arheološki nalaz male rimske zdjelice koja je otkrivena prilikom radova čišćenja strukture zida pod rednim brojem 177. govori u mogućoj vremenskoj dataciji nalaza od 2- 3 st. Na temelju dobivenih arheoloških podataka iz ovog stručnog nadzora u Varaždinskim Toplicama dopunjuje se stvarna arheološka slika sa novim podacima koji govore u prilog potvrđivanju činjenice kako se antičko naselje Aquae Iasae prostiralo na području današnjeg Grada Varaždinske Toplice. Otkriveni i u muzeju pohranjeni novi arheološki materijal sakupljen na dvije spomenute

lokacije govori u prilog postojanja dijela rimskog naselja i obitavanja ljudi što potvrđuje također i veći broj ulomaka svakodnevne rimske keramike (veće i manje zdjelice, posude i lonci za čuvanje hrane, tanjuri, čaše i sl.), zatim ostaci ljudskih i životinjskih kostiju i rimskog građevinskog materijala. Otkriveni pokretni arheološki nalazi mogu se smjestiti u vremenski period od 1.-4.st. Svi prikupljeni i obrađeni arheološki nalazi pohranjeni su u Zavičajnom muzeju Varaždinske Toplice i koristiti će se za znanstvene i muzeološke potrebe.

3. DOKUMENTACIJA

3.6. Hemeroteka

- Tijekom kalendarske godine u fond muzejske Hemeroteke upisano je 86 novinskih članaka (klasična obrada) iz raznih dnevnih tiskovina poput Večernjeg lista, Regionalnog tjednika, Varaždinskih vijesti, stručnih glasila i internetskih baza podataka. Svi novinski članci tiču se stručne i javne djelatnosti Zavičajnog muzeja Varaždinskih Toplica, kao i djelatnosti Grada Varaždinske Toplice, Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice, Osnovne škole i vrtića, kao i udruga građana sa područja grada Varaždinskih Toplica.

4. KNJIŽNICA

4.1. Nabava

- U 2012. godini u muzejsku knjižnicu zavedene su 43 knjige i kataloga. Većina knjiga dobivena je putem muzejske i stručne razmjene s muzejskim ustanovama, dok je manji dio kupljen za Muzej, dio knjižnog fonda poklonjen je od strane autora raznih publikacija i kataloga.

4.4. Služba i usluge za korisnike

- Zavičajni muzej Varaždinske Toplice tijekom 2012. godine surađivao je s vanjskim korisnicima u sklopu muzejske knjižnice u vidu posudbe knjiga i kataloga, kopiranja određene literature za potrebe izrade znanstvenih radova i tekstova, zatim naturalnih i

diplomskih radova kao i za potrebe izrade dokumentacije za gradske projekte i stručnu službu Grada Varaždinske Toplice.

5. STALNI POSTAV

5.1. Novi stalni postav

- Od 2011. godine u sklopu Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice otvoren je novi stalni arheološki postav antičkog lokaliteta Aquae Iasae cijele godine prilikom posjeta grupa i pojedinaca organizirana je služba čuvanja postava u radno vrijeme Muzeja.

5.2. Izmjene stalnog postava

Naziv: **Novi stalni arheološki postav antičkog lokaliteta Aquae Iasae**

Autor(i) stručne koncepcije Dorica Nemeth Ehrlich i Dora Kušan Špalj

Autor(i) likovnog postava Nikolina Jelavić – Mitrović

Opseg (broj eksponata) 22 i sitna pokretna arheološka građa 100 izložaka

Površina u 80 m²

Kraći opis Muzejski postav čini 22 najvrednija rimska kamena spomenika kao i vrlo vrijedna skulptura rimske božice Minerve. Ideja dizajna postava bila je da se u novom muzejskom postavu naglasi prisutnost i značaj ljekovite vode ovog antičkog lokaliteta. Tu ideju u postavu podržavaju pjeskareno staklo i pjeskareni inoks. Antički izložbeni eksponati odražavaju se na tim materijalima isto kao što se odražavaju i u ljekovitoj termalnoj vodi. Cijelom dužinom izložbenog postava nalaze se prozori na kojima se nalaze pomična stakla na kojima su smještene fotografije i tekstualni opisi izložaka. Ispred njih smještene su muzejske vitrine sa sitnom arheološkom građom navedenog arheološkog lokaliteta u ladicama koje posjetioци sami moraju otvoriti. Na jednom prozoru nalazi se televizor u sklopu kojeg moderan postav prati 3 D animacija rekonstrukcija antičkog foruma sa kapitolijem i izvorom sumporne termalne vode. Zvukovi vode u vidu ambijentalne glazbe prate posjetitelje i dočaravaju antičku atmosferu kakva je bila prisutna ovdje dok su se Rimljani prije 2000 godina kupali u termama i koristili ljekovitu vodu ovog nadaleko poznatog izvora termalne vode.

6. STRUČNI RAD

6.2. Identifikacija / Determinacija građe

- Identifikacija i determinacija izvršena je na jednom arheološkom nalazu s antičkog lokaliteta Aquae Iasae tj. na mramornoj ploči koja je na gornjem dijelu svoje plohe sadrži 10 sačuvanih udubljenja i tri pravocrtne linije. Mramorna ploča nalazi se u sklopu rimske bazilike spomenutog lokaliteta i to na položaju urušenog svoda luka bazilike tj. na njezinom podu. Ploča je dimenzija 44 x 55 cm. Arheološka determinacija i identifikacija pokazala je, kako se radi o sačuvanoj antičkoj igri u obliku igraćeg polja na koje se bacalo kamenčiće, orahe u ljusci ili kuglice od staklene mase. U stručnoj arheološkoj literaturi poznata je pod imenom „tropa“. Istraživanje je pokazalo, kako se igrala na izrazito frekventnim mjestima koja su u antičko vrijeme bila: bazilike, terme, kazališta, schole i hramovi. Igrala se na javnom mjestu u antičkim Aquae Iasae i to u sklopu bazilike u kojoj se nekada odvijao društveno – politički život kao i relaksacija i opuštanje nakon korištenja antičkih terma. Rimsku igru tropu igrali su u antičko vrijeme različiti slojevi stanovništva diljem Rimskog Carstva, pa i sami carevi. Nalaz ove igre na arheološkom lokalitetu u Varaždinskim Toplicama govori također o okupljanju većeg broja ljudi na prostoru antičkih termi i kupališne bazilike, pa možemo pretpostaviti da se ona ovdje igrala u slobodno vrijeme, da je imala zabavni i natjecateljski karakter. Provedeno istraživanje i determinacija arheološkog nalaza nadopunilo je istraživanje provedeno 1989. godine vezno uz antički zvrk autorice Ljerke Albus u kojem, između ostalog, govori o zanimljivom primjerku glinenog stošca pronađenog u vrijeme arheoloških istraživanja u Bakarićevoj ulici u Varaždinskim Toplicama 1960. i 1961.godine. Nalaz je upisan u inventarnoj knjizi muzeja pod inventarnim brojem A-237 gdje stoji: dječji zvrk od keramičke mase koničnog oblika, promjera 4 cm, visine 4 cm, keramika, Varaždinske Toplice, Bakarićeva ulica 1960. Autorica je pronađeni predmet po obliku sličan zvrku determinirala kao antičku igračku zvrk. Za potrebe determinacije antičke mramorne ploče kao antičke igre trope korištene su komparativne metode kako bi se rasvijetlila funkcija mramorne ploče smještene u bazilici navedenog antičkog lokaliteta u Varaždinskim Toplicama.

6.6. Sudjelovanje na kongresima i savjetovanjima

- Kustos muzeja Spomenka Vlahović sudjelovala je na znanstvenom skupu pod nazivom „Krešimir Filić – Varaždin i varaždinske teme 1891.-1972.-2012.“ dne 30.XI. 2012. kojeg su u Gradskom muzeju u Varaždinu organizirali Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti Zavod za znanstveni rad Varaždin i Gradski muzej Varaždin. Spomenka Vlahović na skupu je održala stručno predavanje pod naslovom *Prikaz konzervatorsko-restauratorskih radova na novootkrivenom rimskom reljefu s motiv tri nimfe iz Varaždinskih Toplica*.

- Povodom obilježavanja dana Grada Varaždinskih Toplica svetog Martina Biskupa i manifestacije pod nazivom „Martinje u Varaždinskim Toplicama“ Spomenka Vlahović je dne 5.XI.2012. u gradskoj kino dvorani u 17 sati u Varaždinskim Toplicama za sve građane i goste Grada održala javno predavanje pod naslovom *Antička kupališna baština arheološkog lokaliteta Aquae Iasae kao poticaj za revitalizaciju rimske masaže u promociji kulturnog turizma Republike Hrvatske*.

6.11. Djelovanje u strukovnim društvima

- Spomenka Vlahović tijekom 2012. godine prisustvovala je u sklopu Gradskog muzeja u Varaždinu stručnim predavanjima koje je organiziralo Društvo povjesničara grada Varaždina i Varaždinske županije čiji je redoviti član.

7. ZNANSTVENI RAD

7.2. Publicirani radovi

- Spomenka Vlahović *Prikaz konzervatorsko-restauratorskih radova na novootkrivenom rimskom reljefu s motivom tri nimfe iz Varaždinskim Toplica*, prethodno priopćenje (UDK902.2:73(497.523) u Radovi zavoda za znanstveni rad Varaždin br. 23., Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, str. 301-319., Zagreb- Varaždin 2012.

- Spomenka Vlahović *Rimska igra tropa iz Varaždinskih Toplica*, stručni rad UDK:904:794.24(497.5 Varaždinske Toplice)“625“ u Arheologija varaždinskog kraja i srednjeg Podravlja, Hrvatsko arheološko društvo i Gradski muzej Varaždin, Izdanja hrvatskog arheološkog društva, str. 131-139., Vol.28., Zagreb, 2012.

- Spomenka Vlahović *Povijest antičke masaže i prikaz Projekta revitalizacije i rekonstrukcije iste za potrebe antičkog scenskog prikaza*: “Iz života rimskih terma,, naselja Aquae Iasae u

Varaždinskim Toplicama, prethodno priopćenje, UDK 615, Časopis za varaždinsku povjesnicu „Historia varasdiensis II“, str. 99-111., Društvo povjesničara grada Varaždina i Varaždinske županije, Varaždin, 2012.

11. EDUKATIVNA DJELATNOST

11.1. Vodstva

- Tijekom cijele godine kustos muzeja vodio je grupe osnovnoškolske i srednjoškolske dobi u arheološkom postavu Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice kao i u sklopu arheološkog lokaliteta Aquae Iasae u Varaždinskim Toplicama.

11.3. Radionice i igraonice

- Zavičajni muzej Varaždinske Toplice je prema najavi grupa organizirao i provodio muzejsko-pedagošku radionicu pod nazivom „Rimske igre“, kao i posebnu muzejsku radionicu pod nazivom „Keramička radionica“ u sklopu koje sudionici prema uputama kustosa ručno izrađuju antičke predmete poput antičke glinene igračke, uljanice, čaše i zdjelice. Predmeti se zatim nakon faze sušenja peku u muzejskoj replici rimske keramičke peći koja je izgrađena u sklopu arheološkog parka u Varaždinskim –Toplicama.

11.4. Ostalo

- Zavičajni muzej Varaždinske Toplice je za potrebe prezentacije antičke baštine Grada u mjesecu lipnju 2012. u sklopu manifestacije grada pod nazivom „Aquafest“ prikazao novi muzejsko turistički projekt pod nazivom „Revitalizacija vojne postrojbe rimske legije gemine XIII, koja je u sklopu Muzeja u suradnji sa građanima i volonterima Varaždinskih Toplica zamišljena kao povijesna rimska vojna jedinica sa vjernim replikama rimske odjeće, obuće i naoružanja s ciljem prezentacije bogate vojne povijest rimske legije gemine XIII i antičkog naselja. Vojna postrojba revitalizirana je na temelju arheoloških spomenika Muzeja. Projekt prezentacije i idejno rješenje projekta oblikovao je Zavičajni muzej Varaždinske Toplice koji i vodi navedeni projekt. Spomenuta rimska jedinica proširena u sastavu s rimskim maserima i muzejskim osobljem grupom Rimljana nastupila je na međunarodnim Rimskim igrama u

gradu Ptuju u Republici Sloveniji od 16. - 19. kolovoza 2012.godine gdje je također prezentirana antička baština i kultura Varaždinskim Toplica širem krugu turista i posjetitelja. U sklopu muzejske prezentacije u Sloveniji prezentirana je po drugi puta i revitalizirana rimska masaža koju u suradnji sa Zavičajnim muzejom Varaždinske Toplice izvode i fizioterapeuti i aromaterapeuti Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice.

12. ODNOSI S JAVNOŠĆU (PR)

12.1. Press

- Tijekom cijele godine Zavičajni muzej Varaždinske Toplice stručno je surađivao sa novinarima Varaždinskih vijesti, Regionalnog tjednika i HRT-a studija Varaždin i Zagreb vezano uz programe i aktivnosti koje je Muzej provodio u Varaždinskim Toplicama u kalendarskoj godini.

14. UKUPAN BROJ POSJETITELJA

- Ukupno 8.000 posjetitelja, 3717 pojedinačna posjeta , 2283 školska djeca organizirano i ostali 2000

15. FINACIJE

15.1. Izvori financiranja

- lokalna samouprava 85%
- vlastiti prihod 10%
- donacije 5%

15.2. Investicije

- Za potrebe izrade dodatne opreme za legiju geminu XIII iz Aquae Iasae i za projekt revitalizacije rimske vojne postrojbe kojeg vodi Zavičajni muzej Varaždinske Toplice od 2011.godine Hrvatska turistička zajednica je prema ugovoru za projekt izdvojila je 6.500,00 kuna za izradu kopija rimskih štiteva i mačeva prema projektnoj ideji Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice. Projekt muzeja se koristi za promidžbu antičke baštine grada Varaždinske Toplice u Hrvatskoj i inozemstvu kao i za razne potrebe kulturnog turizma.